

(Aan koopwaar, levensmiddelen en verdere benodigdheden is daarheen gezonden voor f 376.154. De Noord Nieuwland zal te Makassar 300 last rijst inschepen, en de Leiden en Batavier op Java's Oostkust 500 last, zodat Banda in het komende jaar 800 last zal ontvangen. De Noord Nieuwland moet met twee derde van de specerijen direct terugkeren en de Leiden met een derde via Java's Oostkust. [fol. 798] Daar moet ze rijst en andere producten inladen, waartoe ze met een goed schot wordt uitgerust. Het derde schip mag worden vastgehouden om de tweede oogst mee te nemen. Er zijn, langer uitgevallen dan ooit, vier vergaderingen aan dit gouvernement besteed, namenlijk 16, 18, 19 en 22 november. De nieuwe gouverneur Jacob Pelters schijnt ontevreden met maatregelen die hij in geval van verwaarloosde zaken moest nemen. Hij schrijft met veel omhaal van woorden met exclamaties over overdreven gevaar. Hij schijnt op grond van eerdere besluiten eigenmachtig niet alleen een vreemde wijze van bestuur te volgen, maar een nieuwe totaal ongebruikelijke manier van schrijven van brieven en resoluties te hebben ingevoerd. Hij vermoeide de Hoge Regering ook met wijldlopige voorstellen tot zogenaamde verbeteringen [fol. 799] van Compagnies financiën, die voor een groot gedeelte op losse schroeven staan. Aan een nauwkeurig onderzoek moest veel tijd en vlijt besteed worden. Daarom moet de behandeling van het voornaamste ook wat breedvoerig zijn. Het moet voorkomen worden dat Heren XVII door denkbeeldige winsten en vage projecten gedupeert worden, dan wel door oeverloze beschrijvingen van verval onthutst. Eerst worden de aparte brieven behandeld. Men had verwacht dat de perkeniers door de tegemoetkomingen en maatregelen van de Hoge Regering en Heren XVII [fol. 800] uit hun kommervolle en armoedige staat waren gered. Het is daarom verbazingwekkend dat de gouverneur in zijn aparte brief van 4 september onomstotelijk meende aan te tonen, dat de perkeniers jaarlijks weinig minder dan driekwart ton goud verlies leden. Het is onbegrijpelijk dat een verloop, dat toch met bedaard gemoed geschreven moet zijn, lijdt aan zulke fouten. Eerst wordt geconcludeerd dat, wanneer de jaarlijkse uitgaven van wat er voor de specerijen wordt ontvangen worden afgetrokken, er f 19.656,- overblijft. Maar de kosten aan verloren slaven worden dan, in plaats van het gemiddelde per jaar of f 13.680,-, zoals voor de andere posten wel geschiedt, over het totaal van tien jaar, of voor f 137.448,- opgevoerd. [fol. 801] Het negatieve saldo komt dan uit op f 117.792,-. Het onderhoud van de perkeniers en hun gezinnen wordt ook over tien jaar ingeboekt voor f 556.400, waardoor het negatieve saldo f 674.192,- wordt. Dan worden de inkomsten uit overige artikelen over tien jaar van afgetrokken, waarmee het negatieve saldo op f 324.192 uitkomt. De winsten op de producten zijn de Hoge Regering bekend. Zij komen veel hoger uit dan gouverneur Jacob Pelters aanneemt. Toch wordt deze laatste gevolgd. Een berekening op die basis, maar gezuiverd van de kennelijke fouten, die in een aparte brief van 13 december naar Banda werd gezonden, toont aan dat het negatieve saldo voor de perkeniers niet f 324.192,- bedraagt, maar f 14.664,-. Uit de inleiding en het vervolg op de berekening door Pelters blijkt dat hij heeft gepoogd [fol. 802] te misleiden. In de inleiding wordt naar voor de perkeniers meest ongelukkige jaren 1732 en 1750 verwezen, maar in de memorie van de aftredende gouverneur Reynier de Klerk uit 1753 staat dat de perkeniers zoveel verliezen hadden geleden, dat ze in de eerste jaren hun achterstallige renten niet konden betalen. In 1750 stonden ze er dus slecht voor, maar de maatregelen ter ondersteuning hebben geholpen. Ondanks de aardbeving van 1751 en de liberale gift, waren de schulden aan renten van de perkeniers over wat ze van diverse colleges hadden geleend, in 1753 aanzienlijk verminderd. Van de weeskamer van rsd 13.000 tot rsd 6827 en de diaconie van rsd 3878 tot rsd 118. [fol. 803] Bij gelden van onbekende wezen en de kerk stonden geen schulden meer uit. Het vervolg van het betoog kan, evenals het voorafgaande, de toets der kritiek niet doorstaan. Ook wenste men dat maatregelen die de gewezen gouverneur De Klerk had voorgesteld, zouden zijn uitgevoerd. Ze waren door de Hoge Regering overgenomen en door de gouverneur voldoende bevonden. Verder zijn ten eerste de rsd 40.000 die de perkeniers zegen nodig te hebben om hun bouwvallige woningen te herstellen, veel te hoog in aanmerking genomen, omdat zij eerder veel minder nodig hadden. Ten tweede wordt om rsd 18.570 ge-